

JÖRN
LIER
HORST
AVAIN-
TODISTAJA

Suomentanut Päivi Kivelä

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Norjankielinen alkuteos: *Nøkkelvitnet*

Copyright © Jørn Lier Horst 2004
Published by agreement with Salomonsson Agency

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-43151-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

*Tuskin toisille haitaksi olen,
enkä taakaksi kenellekään.
Vaan silti varmasti käsi monen
minut murhaisi mielellään.*

HERMAN WILDENVEY

Suuressa kivirakennuksessa oli ollut mukavan viileää. Kuumuus lehahti vastaan kun Morgan Haukedal työnsi ulko-oven auki salkulla, joka oli täynnä käteistä. Hän pyyhkäisi käsivarrella muutaman hikipisaran otsalta ja nyökkäsi virkaveljelle, joka avasi arvokuljetusauton takaoven ja päästi hänet sisään. Hetken hän seiso i kumarassa odottaen että ovi kolahtaisi kiinni hänen perässään. Vasta kun hän kääntyi ja näki Torger Nordkvellen seisovan kädet ylhäällä hän käsitti, että jotain oli vialla.

Ryöstäjistä rotevampi käveli Torger Nordkvellen luo ja löi häntä kiväärinperällä päähän. Torger lysähti maahan ja vasemman korvan juureen tulleesta haavasta valui ka-pea verinoro, joka levisi nopeasti pieneksi punaiseksi lam-mikoksi pölyiselle, harmaalle asfaltille.

Toinen ryöstäjä painoi konepistoolin Morgan Hauke-dalin ohimoon. Hän kuuli naksahduksen kun ryöstäjä teki latausliikkeen ja patruuna siirtyi piippuun.

”Avaal!” mies komensi.

Morgan Haukedal epäröi. Ei kauan, mutta kuitenkin liian pitkään. Kajahti laukaus. Tajuton Torger Nordkvelle nytkähti ja jalka vään tyi polvesta outoon asentoon. Vir-kahousujen repeämästä törrotti hajalle ammutun polvi-lumpion sirpaleita. Morgan Haukedal alkoi voida pahoin ja näppäili koodin, joka avasi rahasäilön. Melkein vaisto-maisesti hän nosti vapisevat kätensä niskan taakse ja siir-tyi jalkakäytävälle paikkaan joka ei ollut veressä, polvistui ja laskeutui makuulle.

Maastokengät vilahtelivat hänen kasvojensa ohi kun ryöstäjät poistuivat saaliineen. Kolme autonovea paukahti. Pölypilvi kohosi kuivalta asfaltilta ja pöllähti Morganin kasvoille kun pakoauto kaasutti matkaan.

William Wisting pudotti huuliharpun laatikkoon ja siirsi korkean pinon vihreitä asiakirjakansioita siivuun niin että saattoi nostaa jalat kirjoituspöydälle. Hän nojasi taaksepäin työtuolissa ja katseli Larviksfjordenille. Poliisitalo oli Brannvaktsgatella ja kolmannelta kerroksesta näki kahdeksan kilometrin päähän Staverniin, kirkkaalla säällä niin kuin nyt aina Svennerin majakalle asti. Vuono oli täynnä purjevereneitä ja soutuvereneitä ja uimarannoilla kuhisi väkeä.

Komisario vilkaisi oven päällä olevaa seinäkelloa. Kymmentä vaille kaksi. Pian työhuoneen ovi sulkeutuisi ja kesäloma alkaisi. Hän haki lasipannun kahvinkeitimestä ikkunalaudalta, kaatoi viimeisen tilkan mukiin ja irrotti pistokkeen seinästä. Huuliharpun ja vanhan Moccamasterin hän oli tuonut mukanaan jo silloin kun tuli töihin rikososastolle lähes kahdeksantoista vuotta sitten.

Tiedotepinon alta pilkottava matkatoimiston esite muistutti Wistingiä siitä, että hän aikoi yllättää Ingridin kahden hengen matkalla Roomaan heidän 20-vuotishääpäivänsä kunniaksi. Tämä tärkeä päivä oli vain kolmen viikon päässä, mutta vieläkin hän ei ollut ehtinyt varata matkaa. Hän nosti kirjoitusalus-
taa ja otti lapun, jossa oli matkatoimiston nuoren naisen suora numero, mutta silloin pöydällä oleva matkapuhelin piippasi kaksi kertaa. Viesti oli luultavasti Nils Hammerilta saman käy-

tävän varrelta, jokin siivoton vitsi taas. Wisting hymyili leveästi nähtyään, että viesti olikin tyttäreltä: *Hei, terveisiä Prahasta! Line*. Tyttö oli siis päässyt jo niin pitkälle interrail-lipulla, jonka ostoon Wisting oli lopulta suostunut.

Hän vilkaisi uudestaan seinäkelloa ja huomasi hiukan huokaisten, että se oli minuutin jäljessä matkapuhelimen ajasta ja minuutin edellä rannekelloa. Täytyisi siirtää toista kelloa tai sitten vain totutella sietämään tuollaisia ärsyttäviä pikku-seikkoja.

Rooma ja matkatoimisto saivat odottaa. Wisting otti nipun asiakirjoja toiseen käteen ja kahvimukin toiseen ja lähti. Hän ei halunnut myöhästyä, ei varsinkaan tapaamisesta jonka oli itse kutsunut koolle.

Nils Hammer oli jo paikalla. Hän repäisi paperin lehtiöstään ja rypisti sen palloksi kun Wisting tuli huoneeseen.

”Kaksi tuntia lomaan”, Hammer sanoi hilpeästi.

”Niin. Ja kaksi tuntia siihen hetkeen kun tämä siirtyy jonkun toisen pöydälle”, Wisting vastasi ja pudotti asiakirjanipun pöydälle niin että paukahti.

”Ollaanpa tänään ärtyisiä.”

”Turhauttavaa!” Wisting siirsi muutamaa arkkia, jotka olivat tulleet esiin kansien välistä kun nippu tömähti pöydälle. ”Ja sinua vain naurattaa. Oletko vieläkin tyytyväinen sen eilisen huumetakavarikon jäljiltä? Hyvää työtä se olikin.”

Nils Hammer nyökkäsi mutta torjui kehut heilauttamalla kättään.

”Kaikki eivät ole samaa mieltä.”

”Kuka?”

”Sen eilisen pojan vanhemmat”, Hammer selitti. ”He olivat raivoissaan pojan kohtelusta eivätkä lähteneet ennen kuin olivat haukkuneet minut oikein kunnolla. Mutta siitä he eivät väittäneet, että heidän kakaransa on kuilun reunalla. Kaikenlais-ta väkeä.”

Wisting kuunteli suu pienessä hymyssä osoittaakseen myötätuntoa huumetutkijalle, mutta hän ymmärsi vanhempien asenteen vähän paremmin. Hammer yritti vastustaa huumerikollisuutta niin, että teki nuorten ensimmäisestä kohtaamisesta poliisin kanssa mahdollisimman epämiellyttävän. Työmenetelmiin kuului, että kaikki Hammerin pidättämät nuoret joutuivat riisuutumaan alastomaksi, pyllistämään ja raottamaan pakaroita niin että Hammer näki, olivatko karvat taipuneet peräaukkoon päin. Jos olivat, se saattoi merkitä sitä, että huumeet oli työnnetty piiloon peräsuoleen. Ongelmana oli että useimmilla nuorilla, joita Hammer säikytteli pois huumeepiireistä tällä tavalla, ei vielä kasvanut karvoja jalkovälissä.

Kehon aukkojen tutkiminen oli vain yksi menetelmästä, joiden vuoksi Nils Hammer oli saanut kyseenalaisen maineen sekä poliisitalolla että sen ulkopuolella. Siitä huolimatta hänen asemansa huumeryhmissä oli kiistaton. Kukaan ei päässyt lähellekään häntä huumetakavarikkojen, pidätysten ja tunnustusten määrässä. Sen vuoksi hänen työtapojaan katsottiin läpi sormien, mutta joskus hän meni hiukan liian lähelle hyväksyttävän rajaa.

Tasan kello kaksi huoneeseen tuli pitkäsäärinen Torunn Borg määrätietoisin askelin. Nils Hammer katseli naisen tiukkaa takamusta ennen kuin tämä istuutui. Torunnilla oli vaaleanruskea pörrötukka ja jotenkin valjut ja mitäänanomattomat piirteet eikä hän ollut niitä naisia, joita miehet kääntyvät katsomaan kadulla. Hänen kauneutensa oli silmissä. Niissä oli aivan erityinen pilke, jonka huomasi vasta jonkin ajan kuluttua ja joka tuntui vihjaavan, että vaisun ulkokuoren taakse kätkeytyi pieniä salaisuuksia.

Torunn Borg oli Hammerin jyrkkä vastakohta. Kaikki Torunnin teot olivat tarkkaan harkittuja. Hän sai ohjekirjan toimimaan käytännössä ja oli ilman muuta tärkeä vahvistus tutkintaryhmälle. Wisting ajatteli usein, että ellei Torunn olisi ollut kahden lapsen yksinhuoltajaäiti, joka aina asetti lapset ja kodin

etusijalle, niin rikososastoa olisi johtanut Torunn eikä hän. Sii- tä hän ei olisi ollut lainkaan pahoillaan. Hänellä ei ollut min- käänlaista halua kiivetä virkaportaissa. Pätevyys ja innostus am- mattiin olivat tuoneet hänet tähän asemaan, ei halu edetä uralla. Tärkeintä oli että työt tulivat tehdyiksi, ei se kuka töitä johti.

”Oletko kuullut mitään uutta tietolähteiltäsi?” Torunn Borg kysyi istuessaan Nils Hammerin viereen.

”En. Tämä ryöstö siirretään kohta arkistoon ja päälle lyö- dään leima *Tutkinta lopetettu tietojen ja epäiltyjen puutteessa*”, Hammer sanoi ja heitti paperipallon kohti pitkän seinän korkki- taulua tähdäten valokuvaan, joka esitti arvokuljetusautoa taka- ovi auki.

Wisting nyökkäsi, mutta ei pitänyt ajatuksesta. Hän ajatte- li, kuinka miljoonat vaihtoivat omistajaa rikollispiireissä ja niil- lä hankittiin huumeita, alkoholia, tupakkaa ja aseita. Ryöstetyt rahat siirtyivät mukaan kierteeseen, jossa kaupankäynti tuotti voittoja ja pääomaa yhä uusiin ostoihin laittomilla markkinoil- la. Juuri tällaiset asiat pitivät työintoa yllä, niiden ansiosta hän oli valmis viettämään lauantai-illoja huumekauppiaiden ja pa- hoinpitelijöiden seurassa sen sijaan että olisi ollut kotona vai- mon ja lasten luona.

Wistingin ajatus katkesi, kun pysäköintihallista lähtevän poliisiauton sireeni alkoi huutaa. Poliisikorkeakoulusta tulleet kesäsijaiset olivat saaneet tehtävän, joka tuntui niin jännittävä- tä että vaati hälytyslähtöä. Wisting melkein toivoi heidän puo- lestaan että vastassa olisi jotain muuta kuin hikinen turisti, joka oli unohtanut avaimet autoon ja pamauttanut ovet lukkoon, tai päivän ensimmäinen humalainen, joka oli sammunut Bøkesko- geniin.

”Mikä on tilanne?” Wisting aloitti.

”Ei edistystä”, Hammer vastasi nopeasti.

”Miten pääsisimme eteenpäin?”

”En oikein tiedä pääseekö tästä mitenkään eteenpäin”, To-

runn Borg sanoi. ”Tuntuu että olemme kääntäneet jo kaikki kivet ja seuranneet pienintäkin johtolankaa.”

”Tehdään silti yhteenveto tilanteesta”, Wisting sanoi yrittäen kuulostaa toiveikkaammalta kuin todellisuudessa oli.

Yhteenvedosta tuli kuitenkin sellainen kuin hänen arkitodellinen puolensa oli pelännytkin. Tutkinta lopetettaisiin kohta tuloksettomana. Toisten lähdettyä Wisting jäi yksin pieneen kokoushuoneeseen. Hän alkoi irrottaa korkkitaululta kuvia ja lappuja, jotka kertoivat ammattimaisesti toteutetusta ryöstöstä ja ryöstäjien paosta. Kuva palaneesta Chryslerista, otettu levähdyspaikalla valtatie 40:n varressa kaksikymmentä kilometriä Larvikista pohjoiseen, kertoi ryöstäjien taitavuudesta. Yhdeksän minuutin kuluttua ryöstöhälytyksestä poliisi oli saanut ilmoituksen autopalosta ja kaikki partiot ohjattiin pohjoiseen toivoen, että ryöstäjien pako onnistuttaisiin katkaisemaan. Seitsemän minuutin kuluttua tuli seuraava ilmoitus autopalosta. Tällä kertaa kyseessä oli Audi, joka paloi Steinholtissa jonkin verran pohjoisempaan.

Wisting heitti kuvat kiukkuisesti pahlavälikkoon kuin purkaakseen ärtymystään. Autopalot valtatievarrella olivat olleet harhautusta. Ryöstäjät olivat ajaneet miljoonineen päivästaiseen suuntaan, ja vasta kun autopalot oli sammutettu kaupungin pohjoispuolella poliisi ehti kiinnittää huomiota ilmoitukseen, jonka mukaan metsiköstä Brunlanesissa kohosi savua. Ullebergin tilan lähistöltä löytyi palanut auto, ryöstäjien oikea pakoauto. Kuvassa näkyi palanut Chrysler Voyager ja sen vieressä lähes tuhat vuotta vanhan tammen hiiltyneet jäännökset. Myös kuuluisa Ullebergin tammi oli joutunut liekkien uhriksi. Runkoon kiinnitetty kyltti, jossa ilmoitettiin että puu oli rauhoitettu, lojui maassa yhdeksäntoista tyhjän metallisalkun vieressä.

Ullebergista pako oli jatkunut todennäköisesti rannikkoa kohti. Viimeisen havainnon ryöstäjistä oli tehnyt hihittelevä lemmenpari. Nuoret olivat olleet kuhertelemassa suojaissa

kallionkolossa Skråvikassa ja sieltä he olivat nähneet valkoisen Audin, joka oli ajanut rantaan kovaa vauhtia ja pysähtynyt lähelle vesirajaa. Kolme haalaripukuista miestä oli lastannut viisi mustaa jätettä kiviselle rannalle vedettyyn avoveneeseen ja häipynyt sillä merelle. Pariskunta ei osannut kertoa miehistä muuta kuin että yksi *saattoi* olla ulkomaalainen. Kun poliisi kävi myöhään illalla Skråvikassa, auto oli poissa, mutta maassa näkyi auton ja moottoripyörän jälkiä. Vene oli löytynyt poltettuna Aulielva-joen suulta Tønsbergin läheltä samana yönä.

Wisting irrotti kuvaa maassa lojuneesta tyhjästä hylsystä, kun Eskild Anvik tuli huoneeseen.

”Täällähän sinä olet”, Anvik sanoi. Hän näytti vakavalta ja tuntui etsivän oikeita sanoja.

”Niin olen, mutta en enää kauan”, Wisting vastasi ja ymmärsi samalla, ettei poliisiaseman päällikkö ollut tullut toivottamaan hyvä lomaa.

”Onko sinulla suunnitelmia viikonlopuksi?”

”On, sekä viikonlopuksi että kolmeksi viikoksi siitä eteenpäin.” Wisting vaikenä hetkeksi. Hän arvasi, että jotain oli tapahtunut. Jotain vakavaa. Se merkitsi että kesälomasta tulisi toisenlainen kuin hän oli ajatellut.

”Mutta suunnitelmia voi muuttaa”, hän jatkoi hymyillen ja tunsu vatsassa kihelmöintiä niin kuin aina kuullessaan, että edessä olisi suuri rikosjuttu. Hän oli haaveillut poliisin työstä lapsesta asti, ja tällaiset yllättävät hetket pitivät haavetta elossa vieläkin.

”Tulisitko mukaan Staverniin?” Anvik kysyi. ”Sieltä on löydetty ruumis.”

2

He ajoivat sireeni päällä ja hälytysvalot vilkkuen. Reitti kulki pienen kesäkaupungin keskustan kautta. Matkalla oli Wistingille tuttuja seutuja. Nelisenkymmentä vuotta sitten maisema oli ollut aivan toisenlainen. Metsää, kallioluolia ja havumajojia, täydellistä leikkimaastoa pienille karjapaimenille ja pienille intiaaneille. Wisting oli aina ollut seriffi ja täällä, missä nyt oli pelkkiä talorivejä tiheän ja jännittävän metsän tilalla, hän oli päättänyt että hänestä tulisi isona poliisi. Hän melkein punastui ajatellessaan, että oli jo lapsena halunnut edustaa lakia ja järjestystä.

Auserødsvingen yhdessätoista heidät otti vastaan nuori konstaapeli, jolla oli vasta silitetyt housut ja kiiltävät kengät. Nuoret ja uteliaat Poliisikorkeakoulun opiskelijat olivat varma kesän merkki. Moni työtoveri sanoi heitä keltanokiksi ja kohteli tylysti ja alentuvasti. Mutta ei Wisting. Hän näki heissä itsensä ja yritti saada heidät tuntemaan, että he olivat tehtäviensä tasalla. Lyhytkasvuinen Jarle Evanger seisoi hänen edessään lähes asennossa kuin sotamies upseerin edessä, ja yhtä nuori työpari kiinnitti poliisiin sulkunauhaa pensasaitaan, joka ympäröi pientä punaista omakotitaloa. Wistingiä ärsytti, että nuori konstaapeli oli kääntänyt nauhan niin että sana *poliisi* oli ylösalaisin. Lisäksi kummallakaan ei ollut virkalakkia. Tapa oli jo hylätty, mutta ohjesäännön mukaan virkapuvun kanssa kuului käyttää lak-

kia. Wisting ei ollut omasta mielestään pikkumainen, hän halusi vain että asiat tehtiin kunnolla.

”Ilmoitus tuli päivystykseen kello 14.03”, Evanger aloitti hiukan vapisevalla äänellä. Hän oli selvästi järkyttynyt näkemästään ja jännitti. Wisting oli vähällä kehottaa häntä rauhoittumaan ja selittämään hitaasti, mutta arveli että se heikentäisi nuoren miehen itseluottamusta ja päätti vain kuunnella tarkkaavaisesti.

”Tulimme paikalle kello 14.16”, konstaapeli jatkoi ja aataminomena putkahteli näkyviin vaaleansinisen paidankauluksen alta. ”Ilmoituksen teki naapuri Knut Seljesæter. Hänen postilaatikkonsa on samassa telineessä. Hän oli hakemassa omaa postiaan ja huomasi, että naapurin postilaatikko oli täynnä. Hän meni soittamaan ovikelloa ja yritti koputtaa, mutta kukaan ei tullut avaamaan. Sitten hän kiersi talon ja kurkisteli ikkunoista sisään ja näki että naapuri makasi kuolleenä sohvan selkänojalla – alastomana.”

”Sanoitko alastomana?”

Nuori poliisimies nyökkäili innokkaasti.

”Oletteko käyneet sisällä?” Wisting lähti kävelemään olohuoneen ikkunoita kohti ja konstaapeli tuli perässä.

”Emme, ovi on lukossa. Emme ole nähneet sen enempää kuin naapurikaan. Mutta se mies on tapettu!”

”Mistä te sen tiedätte?”

”Hän on alasti. Makaa takapuoli pystyssä ja kädet ja jalat on sidottu. Tuskin hän niitä itse satoi!” Toinen kesäsijainen oli saanut alueen eristetyksi ja tullut heidän luokseen. Wisting muisti esittelykierrokselta että hänen nimensä oli Boger ja mietti, oliko poika sukua vanhalle opettajalle, joka hänellä oli ollut poliisikoulussa.

”Hän on varmasti ollut kuolleenä jo pitkään”, Boger jatkoi yrittäen kuulostaa karskilta, aivan kuin näky ei olisi järkyttänyt häntä vähääkään. ”Pää on ihan sininen. Melkein musta. Olisi ollut turha soittaa ambulanssia tai murtautua sisään koettamaan

pulssia. Ajattelimme että oli parempi jättää rikospaikka koskematta.”

”Hyvä. Kuka talossa asuu?” Wisting kysyi.

Ensimmäinen konstaapeli meni hämilleen huomattessaan, että oli unohtanut kertoa niin oleellisen asian.

”Preben Pramm”, hän vastasi.

”Asuuko hän yksin?”

”Asuu. Ainakaan postilaatikossa ei ole muita nimiä.”

Wisting meni lähelle terassia jonka kohdalla olohuoneen ikkunat olivat, nousi kaksi porrasaskelmaa ja kurkisti sisään verhojen raosta. Hän nosti kädet ohimoille nähdäkseen paremmin, mutta varoi etteivät kädet koskettaneet terassinoven lasiruutua. Poliisiaseman päällikkö teki samoin.

”Hemmetti”, Anvik puuskahti.

”Aivan niin”, konstaapeli Boger sanoi.

Nuori konstaapeli oli kuvaillut murhan uhria hyvin. Wisting näki terassilta miehen, joka roikkui punaisen plyysisohvan selustalla. Mies oli luultavasti noin 70-vuotias, mutta sitä oli vaikea arvioida. Hän makasi pää alaspäin, pää oli kääntynyt vähän sivulle ja se oli melkein kalju, vain ohimoilta roikkui muutamia harmaita haituvia. Veri oli kuoleman jälkeen laskeutunut ruumiin alimpaan kohtaan, joten pää oli sinimusta. Molemmat ranteet oli sidottu sinisellä muoviköydellä sohvän jalkoihin. Alaston ruumis oli tummaksi kuivuneen veren peitossa.

”Evanger!” Wisting aloitti kääntyen lyhytkasvuiseen kesä-sijaiseen päin. ”Pane virkalakki päähän. Olet huomenna lehtien etusivulla ja jos poliisipäällikkö ei löydä muuta mihin takertua niin hän pitää sinulle luennon poliisin virkapukusäännöistä.”

3

Puoli viideltä vanha konkari Finn Haber saapui rikospaikalle. Haber oli lähes 57-vuotias ja lähellä poliisien eläkeikää. Hän oli 35-vuotisen poliisinuransa aikana keskittynyt etsimään sormenjalkia ja muita rikosteknisiä todisteita. Hänen aikanaan ala oli kehittynyt huimaavaa vauhtia. Kolmekymmentä vuotta sitten rikospaikalta löydetyistä hiuksesta pysyttiin varovasti päättelemään, että syyllinen oli punatukkainen tai vaalea. Nykyään millimetrin mittainen karvanpätkä tai vaikkapa hikipisara saattoi todistaa epäillyn syylliseksi murhaan.

Haber oli pysytellyt mukana kehityksessä. Edellisenä kesänä hänen ansiostaan oli ratkaistu suurta huomiota herättänyt raiskaustapaus Solplassenin leirintäalueella. Oslolainen tyttö oli yritetty raiskata metsikössä leirintäalueen laidalla, ja epäilty oli taitutellut kaverinsa antamaan hänelle alibin. Haber oli kuitenkin löytänyt tytön kynsien alta ihohituisia, ja se riitti. Dna-analyysin tulokset todistivat pojan syylliseksi.

Laiha, harmaatukkainen rikospaikkatutkija pukeutui valkoiseen kertakäyttöhaalariin ja päähineeseen ja veti kenkien päälle siniset muovisuojat. Kädessä oli tietysti käsineet. Ensin hän otti kuvia talon ulko-ovesta ja tutki siitä sormenjäljet. Todettuaan ettei ovesta näkynyt murtojalkia hän tiirikoi lukon auki ja meni sisään.

Wisting pukeutui samanlaisiin suojavaatteisiin kuin Haber, mutta noudatti silti parasta neuvoa, minkä oli saanut rikospaikkatutkinnan opettajalta poliisikoulussa: työnsi molemmat kädet syvälle taskuun.

Hän vilkaisi jalkojaan ennen kuin seurasi Finn Haberia karheilta betoniportailta kynnyksen yli. Kenkien muovisuojuista tuli mieleen, miten hän oli käynyt Ingridin luona sairaalassa lähes kaksikymmentä vuotta sitten ja nähnyt kaksoset ensimmäisen kerran, kaksi ihmistä joille hän oli ollut mukana antamassa elämää. Muisto häipyi kuitenkin nopeasti ja tilalle tuli ajatus, että Preben Prammin tappaja oli vain jokin aika sitten seisonut samassa paikassa ja hän seurasi nyt murhaajan jalanjalkia. Niska-karvat nousivat pystyyn ja Wisting naamioi odottavan hymynsä kuivaksi yskähdykseksi astuessaan ensimmäiset askeleet uuteen rikostapaukseen.

Tuulikaapin seinissä oli tumma vihreäkukkainen tapetti. Wisting muisti, että heillä oli ollut keittiössä lähes samanlainen tapetti kun he ostivat Herman Wildenveys gaten talon 70-luvun lopulla. Ingrid oli pitänyt huolen, että tapetti ja väri olivat vaihtuneet neljä tai viisi kertaa sen jälkeen.

Pienen eteisen lattialla lojui vaatteita, jotka oli ilmeisesti tempaistu alas pystynaulakosta. Sinisen tuulitakin ja ruskeiden vakosamettihousujen taskut oli käännetty nurin niin että taskujen kangas näkyi. Wisting vilkaisi avoimesta ovesta vasemmalle huoneeseen, jossa oli pyykkikone ja lämminvesivaraaja. Seinustoilla oli varastohyllyjä, mutta niistä tavarat oli heitelty kasaksi lattialle, kaikki työkalut, säilykepurkit, vanhat viikkolehdet ja vaatteet. Oikeanpuoleinen ovi oli raollaan ja siitä näkyi portaat alas kellariin, josta huokui kylmää ja kosteaa ilmaa. Portaikon ylänurkkaan kerääntynyt pöly heilahteli vedossa.

He kävelivät eteenpäin ja tulivat käytävään, jossa etova ruumiinhaju tuntui yhä vahvempana. Wisting nosti käden nenän ja suun eteen kuin suodattaakseen ilmaa. Se ei tietenkään auttanut

ja hän pysähtyi hetkeksi yrittäen turhaan totutella hajuun. Lattialla oli lasinsirpaleita ja puunsälöjä, jotka olivat peräisin kahdesta kehystetystä valokuvasta. Seinällä oli vielä kaksi valokuvaa mustissa kehyksissä. Toisessa oli Wistingin käsityksen mukaan kotka ja toisessa varmaankin korppi.

Suljetussa ovesa oli pieni WC-kyltti ja makuuhuoneen ovi oli auki. Kaapeista oli kiskottu vaatteet ja heitelty kapealle sängylle ja lattialle. Patja oli viilletty auki ja yöpöydän laatikko oli tyhjennetty tyynylle. Laatikossa oli ollut pornolehtiä.

Haber tönäisi Wistingiä kylkeen ja osoitti keittiöön, joka oli makuuhuonetta vastapäätä. Jääkaapin ovi oli raollaan ja kapea valojuova osui harmaalle lattialle, jolle oli heitelty keittiötarvikkeita, ruokailuvälineitä ja monenlaisia ruokatavaroita. Haberin etusormi osoitti jalanjalkia, jotka näkyivät selvästi jauhojen ja kahvinporojen peittämällä lattialla.

Olohuoneen ovenraosta kuului hiljaista, rahisevaa tango-musiikkia radiosta, jonka kanavasäätö ei ollut aivan kohdallaan. Musiikki hukkuu melkein kokonaan kärpästen ja muiden hyönteisten kiihkeään surinaan. Haber veti syvään henkeä kolme kertaa ja työnsi oven auki.

Olohuone oli samaa 70-luvun tyyliä kuin muutkin huoneet. Muovimattolattia oli likainen ja pölyinen. Musiikki kuului kahdesta kaiuttimesta, jotka oli revitty irti seinästä ja pudotettu vanhan stereotason eteen. Myös sen laatikot oli kiskottu ulos ja sisältö oli levinnyt osittain lattialle lp-levyjen viereen.

Wistingin katse hakeutui vaistomaisesti kohti alastonta ruumista, mutta hän käänsi sen nopeasti pois – kuin säästääkseen parhaan viimeiseksi niin kuin hän oli aina tehnyt, oli sitten kyse rikospaikan julmista yksityiskohdista tai konvehtirasian sisälöstä. Sellainen hän oli ollut jo lapsena, lajitellut lauantai-illan karkkipussin sisällön niin että söi parhaat viimeiseksi ja järjestänyt joulupaketit pehmeisiin ja koviin. Palleassa tuntuva kihelmöintikin oli samantapaista kuin niinä piinaavan jännittävinä

tunteina, jotka täytyi odottaa ennen kuin joulukuusen alle ilmestyneet paketit avattiin. Hän tiesi, että tämä lapsellinen tunne vain yltyisi kun hän keräisi vaikutelmia ja tarkastelisi murhapaikan yksityiskohtia, ja jokin niistä tai kaikki yhdessä kertoisi jostain murhaajasta ja tieto voisi osoittautua ratkaisevaksi tekijäksi tutkinnassa.

Hän antoi katseensa liikkua ympäriinsä ja yritti saada kokonaisvaikutelmaa ja kiinnittää huomiota yksityiskohtiin yhtä aikaa. Keskellä lattiaa oli kaksipiippuinen haulikko pinnatuolia vasten nojallaan. Seuraavaksi katse pysähtyi satoihiin mustavalkoisiin valokuviin, jotka oli levitetty ruokailuryhmän pöydälle. Kuvat olivat ilmeisesti olleet kahdessa kenkälaatikossa, jotka lojuivat tyhjinä lattialla sinisen maljakon sirpaleiden keskellä.

Huone oli kaaoksen vallassa. Kirjahyllyn kaappien ovet oli avattu ja tavarat tyhjennetty lattialle. Takan luukut olivat auki ja nuohousluukku samoin. Tuhkaa oli harottu lattialle ja räsymattoissa oli nokisia jalanjälkiä. Ainoa paikka missä vallitsi jonkinlainen järjestys oli takanreunus, jolla oli rivissä täytettyjä pikkulintuja. Takan yläpuolella komeili täytetty pöllö, joka tarkkaili tapahtumia lasisilmillään.

Olohuone oli masentava näky. Sotkusta ja hävityksestä huolimatta siitä huomasi, että talossa oli asunut yksinäinen mies, joka ei osannut luoda viihtyisyyttä ympärilleen. Vain suuri, vähintään kahdenkymmenenyhdeksän tuuman televisio ja videonauhuri erottuivat selvästi muusta kalustuksesta. Laitteet näyttivät uusilta ja kalliilta eivätkä sopineet kokonaisuuteen.

Wisting astui muutaman askeleen pitemmälle, lähemmäksi vainajaa. Taas hän vältti katsomasta alastonta ruumista ja keskittyi sohvapöytänsä nähdäkseen lisää yksityiskohtia. Pöydällä oli muutama sanomalehti, kalenteri, lompakko ja kaatunut kahvikuppi sekä neljä kehystettyä valokuvaa, jotka esittivät erilaisia lintuja. Seinässä näkyi neljä vaaleampaa suorakulmiota siinä kohtaa missä ne olivat riippuneet.

Sohvapöydän ympärillä oli kaksi nojatuolia ja kolmenhen- gen sohva. Toisessa nojatuolissa oli ruskeat housut, valkoinen siniraitainen paita ja sukat siistissä pinossa. Lattialle heitetty ruskea nahkavyö ja vaaleansiniset alushousut, jotka näyttivät revenneen sivusaumoista, kertoivat kuitenkin ettei vaatteiden omistaja ollut riisuutunut vapaaehtoisesti. Sohva oli selin teras- sin oveen ja sitä oli yritetty koristaa muutamalla kirjetulla tyy- nyllä. Sohvan selustalla retkottava vainaja oli ilmeisesti Preben Pramm.

Wisting oli nähnyt terassilta, että Prammin kädet oli sidottu sohvan jalkoihin. Nyt hän huomasi, että ruumis oli sidottu myös nilkoista niin että se muodosti jonkinlaisen tähden, jonka kor- kein kohta oli takamus sohvan selkänojalla. Wistingin mieleen tuli väistämättä Nils Hammer ja tämän tapa tehdä henkilötar- kastuksia ja etsiä huumeita ihmiskehosta.

Vainajan selkä ja jalat olivat veressä. Wisting katsoi avohaa- voja ja pitkänomaisia mustelmia ja päätteli, että Preben Pram- mia oli ruoskittu omalla vyöllään. Pakaroissa oli myös pyöreitä palojälkiä eikä ollut vaikea kuvitella, mihin sohvalla lojuvia tu- pakantumppeja oli käytetty.

Wisting tarkasteli ruumista jollain tapaa tyytyväisenä ja tun- si miten oikea suupieli kääntyi vinoon hymyyn samalla kun vat- saan levisi tuttu nälkäinen tunne. Se oli eräänlaista sisäistä rie- mua kun hän sai tarkastella uutta murha-arvoitusta läheltä ja tiesi, että oli hänen tehtävänsä ratkaista arvoitus.

Näky oli irvokas. Hän oli nähnyt lukemattomia vainajia, tur- vonneita ja mustuneita ruumiita, mädäntyneitä ja eläinten ka- luamia. Kuolleita ihmisiä suolet ja muut sisäelimet sylissä. Ruu- miita, joihin oli isketty kirves tai veitsi, ja seinille roiskunutta aivomassaa. Kerran hän oli löytänyt kuolleen ihmisen, joka oli paloiteltu ja pakattu lähikaupan muovikasseihin. Tässä vainajas- sa oli kuitenkin jotain, mistä hän aavisti että joutuisi tekemään tutkinnassa kaikkensa. Käyttämään kaiken kokemuksensa ja pä-

tevyytensä. Hymy levisi virnistykseksi kun hän alkoi käsittää, millainen tehtävä hänellä oli edessään.

Wisting havahtui, kun kimeä naisääni toivotti kuulijat tervetulleiksi Radio Larvikin *Iltapäivähetkeen*. Sen jälkeen seuraisi *Kantrin puolituntinen*, naisääni ilmoitti. Finn Haber sulki radion ja ainoaksi viihdyttäjäksi jäi Preben Prammin ympärillä kuhisevien hyönteisten surina.

Wisting kiersi sohvan tarkastellen ruumista lähemmin. Vanhan miehen turvonnut pää melkein hipoi lattiaa, jossa oli suuria veritahroja. Päänahka hilseili ja näytti pehmeältä. Keskellä otsaa oli pyöreä palojälki. Kasvoilla oli vääristynyt ilme, kuin hämmästystä tai pelkoa. Silmät olivat auki ja syvälle painuneet, mutta kääntyneet nurin niin että Wisting näki vain hyytelömäiset valkuaiset. Nenän molemmin puolin oli kuivunutta limaa ja verta. Suu oli peitetty leveällä, harmaalla teipinpalalla.

Sotkuisella lattialla oli kaatunut keltainen siivousämpäri ja sen vieressä sohvatyyny ja veriset puutarhasakset. Terassin ovelta alkoi muurahaisten polku, jota pitkin kymmenkunta mustaa muurahaista taivalsi sohvan jalalle ja siniselle muoviköydelle, joka oli painunut syvälle turvonneeseen ranteeseen. Polku jatkui sinimustien kasvojen yli vainajan korvaan.

Wisting käänsi katseensa pois ja aikoi lähteä, mutta jokin sai hänet kääntämään päätään uudestaan. Hän ei ollut huomannut sitä heti, mutta alitajunta oli havainnut että vainajan käsissä oli jotain outoa. Ne näyttivät olevan nyrkissä, mutta kumartuessaan katsomaan tarkemmin Wisting ymmärsi, mikä oli vialla. Sormenpäät puuttuivat. Kaikki sormet oli katkaistu uloimman nivelen kohdalta.

Hyönteisten surinaa lukuun ottamatta talossa oli hiljaista. Haber ja Wisting olivat yksin vainajan kanssa, ja tunnelma oli jotenkin arvokas. Lopulta Wisting rikkoi hiljaisuuden ja kysyi vaimealla äänellä: ”Kuolinsyö?”

”Vaikea tietää”, Haber vastasi melkein kuiskaten. ”Antaa oikeuslääkäriin kertoa. Ilmeisesti miestä on pahoinpidelty pitkään, mutta en tiedä kuoliko hän siihen.”

”Varsinaisia kamppailun jälkiä ei näy.”

”Sitäkin on vaikea sanoa. Joka tapauksessa talo on pengotettu perusteellisesti. Alustavasti vaikuttaa siltä, että täältä on etsitty jotain.”

”Haluan lompakon ja kalenterin mahdollisimman pian”, Wisting sanoi nyökäten sohvapöytänsä päin.

Hiljainen keskustelu katkesi, kun matkapuhelin hälytti kovaa ja kiukkuisesti Wistingin taskussa. Hän kaivoi puhelimen esiin ja ajatteli että Ingrid tietysti soitti kuullakseen, kuinka kauan ruokaa täytyisi pitää lämpimänä. Hän kuitenkin hämmästyi nähdessään että numero oli 22-alkuinen ja vastasi samalla kun lähti kävelemään pois löyhkäävästä ja painostavasta huoneesta.

”Hei William”, kuului toisesta päästä sointuvalla Bergenin murteella. ”Torbjørn täällä! Kuulin että tarvitset vähän apua siellä aurinkorannikolla.”

Wisting oli muistanut vanhan opiskelukaverinsa käsitettyään, että heidän täytyi saada apua keskusrikospoliisilta. Toisin kuin monet muut krp:n poliisit Torbjørn Angell oli hiljainen mies, joka pysytteli yleensä syrjemällä ja antoi paikallisten poliisien johtaa tutkintaa samalla kun eritteli tutkinta-aineistoa pienintä yksityiskohtaa myöten. Perusteellisuus oli vain yksi monista ominaisuuksista, joita Wisting arvosti Angellissa. Toisinaan Angell kuitenkin syventyi aineistoon niin huolellisesti, että tapaus ratkaistiin muulla tavalla ennen kuin hän ehti esitellä tuloksensa.

”Olet sydämellisesti tervetullut”, Wisting sanoi puhelimeen.

”Mitä siellä on tapahtunut?”

”En tiedä vielä kovin paljoa. Iäkäs mies on sidottu ja tapettu omassa olohuoneessaan, ja tuntemattomalla murhaajalla tai murhaajilla on monen päivän etumatka.”

”Kuulostaa vaikealta tapaukselta.”

Wisting katsoi kelloa. Se oli vähän yli viisi iltapäivällä.

”Milloin pääset tulemaan?”

”Määräyksen mukaan kahdeksalta huomisaamuna, mutta tulen jo tänä iltana. Joskus yhdeksän maissa.”

”Sopii oikein hyvin. Siihen mennessä olen tavannut teidän teknikkonne täällä rikospaikalla. Nähdään poliisitalolla.”

”Sovittu.”

Wisting lopetti puhelun ulkoportailla. Hän käveli pihatietä portille, jonka edessä nuoret konstaapelit seisovat kädet selän takana ja vastailivat välttelevästi ja torjuvasti uteliaiden naapureiden ja ohikulkijoiden kysymyksiin. Hän pysähtyi ja tuijotti keltaista voikukkaniittyä, joka rehotti Preben Prammin pihassa nurmikon tilalla. Hänen täytyi sulatella vaikutelmia ja eritellä näkemäänsä. Oli tärkeää muodostaa kuva tapahtumien kulusta, laatia oma käsitys tapahtuneesta ja täydentää tai muuttaa sitä myöhemmin tutkinnan edetessä.

Tällä kertaa murhapaikka oli kuitenkin ollut niin rankka kokemus, ettei hän keksinyt minkäänlaista järkevää selitystä tapahtumille. Hän ei ollut koskaan nähnyt mitään vastaavaa. Ensimmäinen ajatus oli, että kaikesta huolimatta jotain puuttui. Hän käsitti mitä se oli kun tuli ajatelleeksi omaa isäänsä, joka oli suunnilleen saman ikäinen kuin Preben Pramm. Isän olohuoneessa seinillä oli kuvia lapsista ja lastenlapsista. Ja pöydillä ja hyllyillä koriste-esineitä, lahjoja joille hänellä ei ollut käyttöä eikä oikein tilaakaan, mutta joita hän arvosti koska oli saanut ne rakkailta ihmisiltä. Pramm oli selvästikin elänyt yksin. Talossa ei ollut mitään, mikä olisi kertonut yhteiselämästä tai läheisyydestä. Se oli hämmentävää. Kuinka niin yksinäinen ihminen pystyi riitautumaan niin pahasti tai herättämään sellaista vihaa, että se johti tuollaisiin tekoihin? Miksi Preben Pramm oli saanut tuollaisen kohtelun? Millaisia salaisuuksia hänen elämässään oli ollut?

Kysymyksiä riitti. Ensimmäiseksi täytyi selvittää, kuka osaisi vastata niihin. Kuka voisi piirtää kuvan Preben Prammista. Wisting päätti aloittaa uhrin löytäjästä, naapuri Knut Seljesæteristä. Hän ei kuitenkaan ehtinyt porttia kauemmaksi kun Nils Hammer kumartui punavalkoisen sulkunauhan alta.

”Se siitä lomasta.” Hammer hymyili leveästi paljastaen rivin kellertäviä hampaita ja osan nuuskamöykystä, joka roikkui ylähuulen alla.

”Olet kai kuullut syyslomasta?” Wisting vastasi.

Hammerin hymy leveni entisestään ja hän purskahti nauruun.

”Mene sisälle Haberin luo”, Wisting jatkoi. ”Ensimmäinen tehtävä on tunnistaa ruumis. Huoneessa on lompakko, katso onko siellä ajokorttia jonka kuvaa voi verrata sohvalla retkottavaan vainajaan.”

Hammer nyökkäsi.

”Selvitä vielä tänä iltapäivänä onko hänellä lähiomaisia ja huolehdi että heille ilmoitetaan”, Wisting luetteli edelleen. ”Joudumme antamaan lehdistötiedotteen jo tänä iltana ennen kuin lauantain lehdet menevät painoon ja voimme pyytää niitä ihmisiä ilmoittautumaan, jotka ovat nähneet vainajan viimeisten kymmenen päivän kuluessa. En halua että tädit ja enot saavat tiedon kuolemasta sanomalehden etusivulta.”

Hammer nyökkäili ja kirjoitti lyhyitä muistiinpanoja lehtiöön.

”Täytyy hankkia myös kuva, jonka voi julkaista lehdissä. Tarvista passirekisteristä tai kysy Haberilta, löytyykö Prammin talosta kuvia joita voimme käyttää. Kaiken pitäisi olla valmista ennen iltayhdeksää.”

”Järjestyy”, Hammer sanoi. ”Oliko muuta?”

Wisting ajatteli, mitä Ingridillä oli tapana sanoa kun tutkinta polki paikallaan. Vaimo oli historian opettaja ja korosti usein menneisyyden merkitystä.

”Preben Prammista täytyy hankkia mahdollisimman paljon

tietoja. Tutki kaikki tietokannat ja selvitä, onko hän ollut koskaan tekemisissä poliisin kanssa.”

Hammer nyökkäsi taas, työnsi lehtiön taskuun ja lähti harppomaan määrätietoisesti vainajan taloa kohti. Wistingin puhelin hälytti ja näytölle ilmaantui tuttu numero. Huolestunut vaimo sai lyhyen vastauksen, että päivällisruokaa oli turha pitää lämpimänä.